

САДІВНИЦТВО

по-українськи

ЖУРНАЛ / ДВОМІСЯЧНИК

www.agrotimes.ua

№ 3 (39) / 2020

Передплатний індекс

86220

ПЕРЕДБАЧИТИ УСПІХ



Літнє
обрізування
яблуні



Сортовий
підхід
на черешні



Секрети
лісосмуг

Формування і обрізування аличі

Після вступу в плодоношення аличеві дерева слід спонукати до утворення обростаючої плодової деревини

Ольга Алексєєва, канд. с.-г. наук,
Таврійський державний агротехнологічний університет
ім. Д. Моторного (м. Мелітополь)

Схема розташування в саду та формування крони аличевих дерев повинна враховувати умови ділянки, на якій розташоване насадження, спосіб використання майбутньої продукції, а також сорт і підщепу, з яких насадження створено.

Більшість садів аличі в Україні створено за екстенсивною технологією з формуванням у дерев об'ємної крони і щільністю до 500–700 дерев/га. Однак у разі використання слаборослих сортів та підщеп сади можна закладати зі щільністю до 1,5–2 тис. дерев/га. Такі щільні (інтенсивні) насадження раніше вступають у плодоношення і швидко наростають урожайність, і вона, зважаючи на щільне розташування рослин, буде значно більшою аніж у екстенсивному саду. Для того, щоб інтенсивний аличевий сад був ефективним, у майбутніх дерев слід правильно (оптимально) поєднувати сорт та підщепу й правильно обирати тип крони — так, щоб вона забезпечила сталий урожай якісних плодів, а за садом було зручно доглядати.

Аличеве дерево з веретеноподібною кроною

ТИПИ КРОНИ ДЛЯ САДУ АЛИЧІ

У насадженнях аличі на насінневих підщепах деревам формують здебільшого округлі крони — без'ярусні, розріджено-ярусні, чашоподібні безлідерні. У такому разі рослини розміщують у саду за схемою 5–6 × 3–4 м. У сильнорослих сортів — Таврічеська, Піонерка, Нікітська жовта, Рум'яне яблучко, Наберджаєвська рання, Геогджа, Кок Султан формують лідерну крону. Уже молодими дерева цих сортів мають добре виражений лідер, тому обрати розвинені пагони для закладання скелетних гілок нескладно. За формування без'ярусної крони першу скелетну гілку закладають на висоті 60–70 см від рівня ґрунту, а наступні — через 30–40 см одна від одної. Усього в кроні має бути 5–6 скелетних гілок. Без'ярусна крона придатна для сортів, що добре гілкуються, — Наберджаєвська рання, Цителі дроша тощо.

Сортам аличі із середнім гілкуванням, таким як Пурпурова Василівська 41, Глобус, Десертна тощо формують переважно розріджено-ярусну крону. Нижній ярус закладають із 3 гілок на висоті 70–80 см. У другому ярусі закладають 2–3 гілки на відстані 60–70 см від першого — так, щоб горизонтальні проекції гілок другого ярусу розта-

... і товарний сад аличі в Запорізькій області, червень 2020 року



шувалися між аналогічними проєкціями гілок першого ярусу. У третьому ярусі закладають 1–2 гілки, після чого центральний провідник переводять на останню скелетну гілку. Усього формують 6–7 скелетних гілок, з часом їхню кількість можна зменшувати до 5–6 для кращої вентиляції і освітлення крони.

У більшості гібридних сортів аличі сила росту є слабшою. Унаслідок сімподіального галузнення ярусність у розташуванні скелетних гілок виражена слабо. Уже з перших років у саду гілки утворюють із центральним провідником великі кути (60–65° і більше). З початком інтенсивного плодоношення центральний провідник, якщо його залишають, відхиляється убік. Прикладами гібридних сортів є Кубанська комета, Абрикосовий аромат, Обільна, Оленька, Тавричанка рання, Шатер, Дончанка рання, Кремінь, для них рекомендовані чахоподібні крони — проста чаша, поліпшена і пізня. Для створення класичної чаші крону формують із трьох основних гілок, які утворилися із суміжних бруньок і спрямовані у різні боки. Для створення поліпшеної чаші на молодому деревці лишать 3–4 скелетні гілки, в яких відстань між основами 15–20 см — за дотримання цієї умови гілки ліпше зростаються зі стовбуром і крона міцніша. На другий рік у саду дерева перший раз обрізують. Для цього усі залишені для майбутнього скелету однорічні прирости укорочують на одному рівні, так, щоб лишилося 50–60 см. Центральний провідник вирізають. Видаляють також усі зайві гілки. Наступного (третього) року на гілках першого порядку (скелетних) закладають по два розгалуження (другий порядок) — так, щоб між їх основами було 30–40 см, а від основи скелетних гілок — 40–50 см. Обростаючу і напівскелетну деревину формують шляхом щорічного весняного обрізування. Таким порядком за 3–4 роки в аличі отримують компактну крону обмеженої висоти. Пізню чашу отримують у два етапи. Спочатку деревам формують без'ярусну лідерну крону. Після отримання 2–3 промислових врожаїв центральний провідник видаляють. Якщо описані вище формування крони застосовують до дерев на слаборослих і напівкарликових підщепах, сад закладають за схемою 4,5–5 × 2–3 м.

У товарних насадженнях на слаборослих клонових підщепах деревам рекомендовано формувати площинну крону — так, щоб гілки утворювали у площині ряду плодovu стіну. Здебільшого застосовують веретеноподібні формування. Відстань між деревами в ряду 1–2 м, а між рядами 3,5–4 м залежно від сили росту сорто-підщепної комбінації. Після перенесення в сад деревця кронують на висоті 50–60 см. У перші роки обрізування мінімально: видаляють конкурентів центрального провідника, гілки, які утворюють із центральним провідником надміру гострий кут, а також сильні гілки у верхній частині крони. У подальшому висоту центрального провідника утримують на висоті 2,5–2,6 м (висота плодової стіни). Росту гілок у міжряддя не допускають.

У садах невеликої площі та на присадибних ділянках аличі рекомендована куцоподібна крона. У такому разі реалізується природна здатність аличі формувати багатостовбурний куш. Таке формування посилює зимостійкість штамбу та скелетних гілок і скорочує непродуктивний період дерев. Щоб сформувати куцоподібну крону, саджанці у перший рік саду кронують на висоті 20–40 см. З утворення у перший рік сильних приростів лишать 4–5 найбільш розвинених і розташованих рівномірно по колу, решту видаляють. Якщо пагони ростуть сильно, то улітку їх укорочують на висоті 20–30 см, щоб викликати гілкування, а якщо слабо, то укорочують навесні наступного року. Потім пагони другого порядку використовують для формування напівскелетних і обростаючих гілок, видаляючи пагони-конкуренти та сильнорослі гілки, що спрямовані усередину крони.

У садах аличі можна застосовувати й двоплощинні крони. В Україні аличеві сади з такими формуваннями є в зоні Південного Степу, там отримують плоди високої якості. Іноді для формування такої крони застосовують тимчасову дерев'яну опору, але можна обійтися і без неї. У перший рік деревця кронують на висоті 40–50 см, на другий рік у них обирають дві гілки, що спрямовані в бік міжряддя (вони будуть скелетними), а центральний провідник видаляють. На обох скелетних гілках формують ланки плодоношення. Така система дає змогу розташовувати в ряду у 1,5–2 рази більше рослин.

ОСОБЛИВОСТІ ОБРІЗУВАННЯ АЛИЧІ

Плодоносні насадження аличі, що створені за екстенсивним типом, раніше було заведено обрізувати раз на рік, у зимово-весняний період. Натомість сучасний інтенсивний сад передбачає 2–3 обрізування протягом року. Дерева обрізують не лише наприкінці зими — на початку весни, а й у червні — на початку липня, одразу після знімання плодів. Літнє післязбиральне обрізування особливо необхідне там, де вирощують продукцію для свіжого ринку. Ця операція просвітлює крону, дає сильний ріст пагонів та перенаправляє продукти асиміляції на формування генеративних органів. Чеканка сильнорослих пагонів сприяє наростанню невеликих передчасних пагонів, на яких сформуються генеративні бруньки. Наступного року це збільшить урожай і зменшить загущення крони.

Якщо обрізування виконати відразу після знімання плодів, рани загоюватимуться краще, а накопичені коренями поживні речовини згодом надійдуть в обростаючі гілки. У цей період дуже важливо видалити (із залишенням шипа) зайві сильні ростові пагони у верхній частині крони і видалити у плодovих ланках гілки, що відплодоносили. Важливо. Гілки не слід вирізати «на кільце». Їх слід переводити на невелику бічну гілку, або обрізати, залишаючи невеликий пенёк, бажано з букетною гілочкою або шпорецем. Завдяки цьому після обрізування на провіднику

не лишатиметься великих ран, а на пеньку формуватимуться додаткові плодові ланки. Під час закладання першого ярусу розріджено-ярусної крони (другий рік саду аличі) центральний провідник укорочують на 20–30 см вище від кінців скелетних гілок. Скелетні гілки повинні утворювати з центральним провідником кут, не менший від 45° , та рівномірно розподілятися навколо провідника. У гілок, що утворюють із провідником кут близько 45° (спрямовані догори), зріз роблять над брунькою, спрямованою назовні крони, а у дуже відхилених гілок — на внутрішню бруньку. Для виправлення дефектів у спрямуванні гілок їх можна відхиляти чи навпаки, притягувати до провідника за допомогою розтяжок або щог. Не можна допускати росту пагонів на штамбі. З другого року саду, із початком сильного росту пагонів, там бажано виконувати зелені операції — видалення зайвих пагонів, укорочення сильних приростів — для закладання чергових скелетних гілок на провіднику і гілок другого порядку на скелетних гілках. Укорочення верхівок на 10–20 см дівіше стимулює проростання бруньок, ніж їх прищипування, що особливо важливо для сортів, які слабо гілкуються. Літні операції, особливо якщо їх застосовано на сильнорослих сортах, скорочують час формування крони на 1–2 роки порівняно з використанням самого лише зимово-весняного обрізування.

У дерев, крону яких формують за типом чаші, під час закладання гілок другого порядку останні підпорядковують у звичайний спосіб, або допускають такий само сильний розвиток, як і у провідника (гілки першого порядку), що призводить до утворення характерних вилок. У таких разі у кроні лишають до 12 скелетних гілок різних порядків і на них закладають обростаючі гілочки.

Деревам аличі властиво на 2–4 рік після садіння утворювати дуже сильні нерозгалужені пагони завдовжки 1–2 м. Ефективним буде їх укоротити улітку: це пробудить бруньки біля основи і з тих утворяться літні пагони типу букетних і списиків.

Вовчки видаляють не повністю, а укорочують до пеньків. Дуже важливо не допускати загущення верхньої частини

крони, для цього її необхідно щороку просвітлювати. Завдяки цій операції обростаючі гілки будуть довговічнішими, а зі сплячих бруньок на багаторічній деревині регулярно утворюватимуться нові плодові гілки.

Протягом 2–4 року після садіння дуже важливо виконувати підпорядкування гілок шляхом укорочування (рис 1.).

Після вступу в плодоношення обрізування має спонукати дерева до інтенсивного росту й швидкого нарощення врожайності. В аличі загалом висока пробуджуваність бруньок, тому деревам необхідне регулярне просвітлення крони. Натомість у сортів зі слабкою пробуджуваністю бруньок, таких як Кубанська комета і Колоноподібна, сильні однорічні пагони слід щороку укорочувати до половини, аби не допустити оголення. У період повного плодоношення обрізування покликане підтримувати активний ріст дерев. Якщо цього вдалося досягти, то решту операцій з обрізування зводять до санітарних (видалення зламаних чи уражених хворобою гілок та таких, що загущують крону, а також вовчків і кореневої парості). Утім у сортів, які плодоносять на багаторічних обростаючих пагонах навіть за активного росту дерев, необхідне укорочування на дворічну деревину. А в сортів, які плодоносять на ростових пагонах, останні слід укорочувати на третину чи четвертину.

У разі послаблення росту, а також після сильного підмерзання дерева аличі потребують омолоджувального обрізування. Його можна виконувати на 5–7-річній деревині з переведенням на нормальні бічні гілки, які теж омолоджують на 2–3-річну деревину (рис 2.).

За типом омолодження виконують обрізування для зниження і обмеження діаметра крони. Одночасно з омолоджувальним обрізуванням слід виконувати глибоке розпушування ґрунту з унесенням азотних добрив нормою 90–120 кг д. р./га, або перегною нормою 40 т/га.

У разі вирощування великоплідних сортів важливим є проріджування урожаю, яке виконують після червеневого опадання зав'язей. Плоди, які після проріджування лишаються на гілці, повинні бути один від одного на відстані 5–7 см. ■



Рис. 1. Обрізування молодого дерева, умовні позначення: а — зріз на кільце; б — укорочування річної гілки; в — обрізування на бічну гілку (переведення); г — видалення провідника для зниження крони

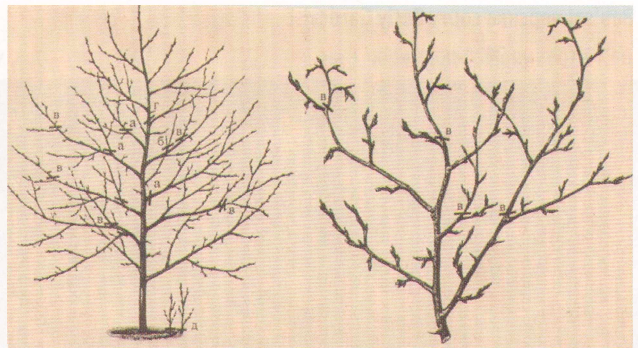


Рис. 2. Омолоджувальне обрізування у період повного плодоношення, позначення: а — видалення на кільце; укорочування вовчка; в — обрізування на бічну гілку (переведення); г — видалення провідника для зниження крони; г — видалення парості